

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

10
2023



08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti

08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati



74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982



Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:
Sharipov Qo'ng'irotboy Avezimbetovich

Elektron nashr. 1000 sahifa, 30-oktyabr, 2023-yil.

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Rae Kvon Chung, Janubiy Korea, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Salimov Oqil Umriqov, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Toshkulov Abduqodir Hamidovich, i.f.d., prof., TDU rektori
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Sharipov Qo'ng'irotboy Avazimbetovich, t.f.d., prof., TDIU rektori
Oblamuradov Narzulla Naimovich, i.f.n., dotsent
Djumaniyazov Maqsud Allazarovich, Qoraqalpog'iston Respublikasi Tabiat resurslari qo'mitasi raisi
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof., TDIU Akademik faoliyat bo'yicha prorektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Maqsud Abdullayevich, p.f.d., prof., TDIU Moliya-iqtisod ishlari bo'yicha prorektori
Karimov Norboy G'aniyevich, i.f.d., prof., TDIU huzuridagi PKQTMO tarmoq markazi direktori
Hakimov Nazar Hakimovich, f.f.d. TDIU profesor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU Marketing kafedrasini professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlrat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., prof., Atrof-muhit va tabiatni muhofaza qilish texnologiyalari ilmiy-tadqiqot instituti
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoira Azimovna SamDu IS instituti professori
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., Toshkent arxitektura-qurilish universiteti katta o'qituvchisi
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Nomozova Qumri isoyevna Geologiya fanlari universiteti "Iqtisodiy geologiya" kafedrasini dotsenti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU Ilmiy tadqiqotlar va innovatsiyalar departamenti rahbari
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU huzuridagi PKQTUMOTMXHB mutaxassis

Ekspertlar kengashi:

Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Imomqulov To'liq Burxonovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.



MUNDARIJA

Qishloq xo'jaligida innovatsion xizmatlar infratuzilmasini rivojlantirishning nazariy asoslari.....	8
Sharipov Kongratbay Avezimbetovich , professor, Zaynutdinova Umida Djalalovna , dotsent	
O'zbekiston-Turkiya do'stligi azaliy qadryatlarimiz zaminida yashab kelmoqda.....	13
O'sman Mesten , Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya-O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari	
O'zbekistonda turizm sohasining rivojlanishini davlat tomonidan	
qo'llab-quvvatlash mexanizmini takomillashtirish.....	15
Akkulov Abdulaziz Uralboyevich , mustaqil tadqiqotchi	
O'zbekiston Respublikasini "Yashil" iqtisodiyotga o'tish istiqbollari. Muammolar va yechimlar.....	19
Mirzayev Bexruz Abdulla o'g'li , doktorant	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda "Yashil" iqtisodiyotning o'rni.....	26
Sevara Yaxshimuratova Rustam qizi , assistent-o'qituvchi	
Sanoat barqarorligini ta'minlashda yashil energetikaning o'ziga xos xususiyatlari.....	29
Kadirov Abdumalik Matkarimovich	
Republikamizda "yashil iqtisodiyot"ni shakllantirishda agroxizmatlarni	
rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari.....	36
Mirzayev Q. J. , i.f.d., professor; Jonuzokov M. K. , assistent o'qituvchi	
"Yashil" obligatsiyalarni muomalaga chiqarishning nazariy va amaliy jihatlar.....	40
E. I. Nosirov , i.f.n., dotsent	
Turizm sohasidagi loyihalarni kreditlash amaliyotini takomillashtirish.....	46
Matkabulova Dilorom Xalilullayevna , PhD	
Koreya Respublikasida yashil (eko) turizmning rivojlanish yo'nalishlari va muammolari.....	51
Islomova Dilrabo Salomovna , kafedra assistenti	
Moliyaviy menejment tizimini transformatsiyalashda raqamli marketing	
samaradorligini baholashning nazariy yondashuvlari.....	55
Sobirjonov Sanjar Sobirjonovich , PhD, dotsent	
Samarqand viloyati ekologik turizm salohiyatidan samarali	
foydalanish asosida ekoturizm klasterlarini shakllantirish.....	62
Abduraxmanova Aqida Fayzulla qizi , i.f.b.f.d.; Axrorov Farxod Baxriddinovich , i. f. n.; Xo'jamov Bobur , tadqiqotchi	
Ichki turizmni rivojlantirishda davlatning o'rni.....	68
Dehqonov Burxon Rustamovich , tayanch doktorant	
O'zbekistonda turizm sohasini rivojlanishiga global trendlarning ta'siri.....	72
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich , i.f.d., professor	
Assessment of the Current State of the Market and Procedure For Lending	
to Subjects of Tourism Services of the Republic of Uzbekistan.....	79
Karimova Aziza Maxomadrizoyevna , PhD, docent; Maqsudov Orif Shakirovich , assistant	
Islomiy moliya instrumentlari (muzoraba va mushoraka) va ularni tijorat banklarida qo'llash.....	84
Madraximova Gulasal , dotsent; Safarova Nasiba , magistrant	
Mamlakatimizda "Yashil" iqtisodiyot asosida barqaror rivojlanishni ta'minlashning o'ziga xos jihatlar.....	90
Mustafaqulov Yangiboy Bo'riqulovich , Todjimamatova Mashhura Erkinovna ;	
Nurmatova Hilola A'zamovna ; Berdieva Aziza G'anisher qizi ; Egamberdieva Oydin Abror qizi	
Ways to Improve the Green Recovery in Uzbekistan by Investment and Trade.....	97
Nurbek Khalimjonov , assistant	
Evaluating the Path Towards Sustainable Tourism Development in the Republic of Uzbekistan.....	102
Khusniddin Egamnazarov	
Nexus Between Climate Change and Energy Consumption in Uzbekistan: A Time Series Analysis.....	106
Sarvar Mamasoliyev ; Shodiyor Toxirov	
O'zbekistonda mice turizmini barqaror rivojlanishida qulay infratuzilma.....	112
Xalimova F. N. , katta o'qituvchi	
Ichki turizmni rivojlantirishning ilg'or xorijiy tajribasi va uni	
O'zbekistonda qo'llashning iqtisodiy afzalliklari.....	115
Matkarimov Jahongir Shamuratovich , mustaqil tadqiqotchi	
Agroturizmni rivojlantirish orqali hududlarning barqaror rivojlantirish imkoniyatlari.....	122
Jo'rayeva Nargiza Abduvohidovna , kafedra dotsenti	
Turizm sektorida milliy hunarmandchilik mahsulotlarining rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlari.....	126
Xushnazarova Maxzuna Gulamdjanovna , kafedra assistenti	
Роль религиозного туризма в экономике Узбекистана.....	132
Рахимова Дилфуза Мирзакасимовна , преподаватель	
Turistik sanoatining investitsion jozibadorligini boshqarish va samaradorligini baholash.....	139
Sa'dullayeva Gulnoza Sodiq qizi , PhD	
Turizmga innovatsion texnologiyalarni joriy qilish shart sharoitlari.....	144
Po'latov Ma'murjon Murodjon o'g'li , doktorant	
O'zbekistonning "yashil iqtisodiy strategiyasi" va uni amalga oshirishning asosiy yo'nalishlari.....	147
Bekmirzayev Mirzoxid Adashaliyevich , dotsent	
An Analysis of the Structure of Trade Between China and Uzbekistan.....	150
Cao Gang , PhD Candidate	



"Daka-Tex" MCHJ XKning marketing faolyatining takomillashtirish.....	160
Musyeva Shoira Azimovna , kafedra professori	
Mamlakat iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda oziq-ovqat xavfsizligining o'rni	164
Ibragimov G'ayrat Ablaqulovich , PhD; Shukurova Nilufar Qahramonova , tadqiqotchi;	
Umirov Islombek Furkatovich , tadqiqotchi; Tojiqulov Samandar Orufjon o'g'li , tadqiqotchi	
MDH davlatlarida chorva va parandachilik o'sish dinamikasi	169
Abidov Abdujabbor Abduxamidovich , t. f.n., dotsent	
Tijorat banklarida foiz stavkaning likvidlilikka ta'siri	179
Berdiyarov Baxriddin Tavasharovich , iqtisodiyot fanlari doktori, professor	
O'zbekiston moliya bozorini jahon moliya bozoriga integratsiyalashuvining dolzarb masalalari	186
Burxanov Aktam Usmanovich , i.f.d., prof.; Xudoyqulov Xurshid Xurramovich , i.f.d., prof.	
O'zbekiston Respublikasining Jahon savdo tashkilotiga a'zo bo'lishiga oid	191
Ruzibayev Jahongir Nodirovich	
O'zbekistonda ikkilamchi qimmatli qog'ozlar bozori hozirgi holati tahlili.....	194
Ro'ziqulov Abdimo'min Qussam o'g'li , mustaqil izlanuvchi	
Raqamli texnologiyalar orqali turizm industriyasini rivojlantirish usullari	200
R. P. Zarikeyev , mustaqil doktorant	
Korxona iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda inson resurslaridan foydalanish amaliyoti	206
Abdualimov Ashraf Qurbonaliyevich , doktorant	
Oliy ta'lim muassasalarida to'lov-kontrakt shakli mablag'lari bo'yicha xarajatlar	
va ular hisobining amaldagi holati	211
Abdujalilova Dilnoz Abdusattorovna , doktorant	
O'zbekistonda oziq-ovqat bozori nazariy tahlili.....	216
Abduraxmanova Zuxra Toxir qizi , doktorant	
Sug'urta munosabatlarini takomillashtirishning istiqbollari	221
Abdutarapova Dildora Farxodjon qizi , doktorant	
Functions of Management in Education and Its Significance	231
Akhatova Shakhnoza Akram kizi , teacher	
Qishloq xo'jaligi korxonalarini moliyalashtirishni yangicha	
usullarini o'rganishning ayrim dolzarb masalalari	235
Ametov Quvondik Mamatjanovich , mustaqil izlanuvchi	
Yog'-moy sanoati korxonalari kapitali rentabelligini oshirish yo'nalishlari.....	238
Amirzoda Hamrayev , katta o'qituvchi	
Banklararo to'lov tizimini raqamli iqtisodiyotdagi rolini oshirish choralari.....	244
Amonov Alisher , o'qituvchi	
Baholash faoliyatini raqamlashtirish istiqbollari.....	248
Bobirjon Aktamov , katta o'qituvchi	
Marketing xizmati samaradorligini baholashda PEST tahlil usulining ahamiyati va qo'llash imkoniyatlari	253
Boyjigitov Sanjarbek Komiljon o'g'li , katta o'qituvchi	
Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarining vujudga kelish zarurati, umumiy hisobotlarining tuzilishi	
va O'zbekistonning MHXSga o'tishida vujudga keladigan muammolar va ularni bartaraf etishning istiqbolli	
yo'nalishlari	259
Djurayeva Iroda Bahrom qizi , doktorant, o'qituvchi	
Samaradorlikni korxona iqtisodiyotida tutgan o'rni	265
Fayziyeva Nilufar Shuxrat qizi , PhD, katta o'qituvchi	
Avtomobil transporti korxonalarida amortizatsiya xarajatlari va uning hisobini takomillashtirish masalalari.....	269
G'anibayev Iloxomjon Shokiraliyevich , doktorant	
Turistlar statistik hisobini olib borish bo'yicha xalqaro standartlar va tajribalar tahlili	275
Jumanova Zilola To'ychiyevna , doktorant	
Tijorat banklari ipotekali kreditlarining qaytuvchanlik holatini barqarorlashtirish choralari	280
Jumayev Muzaffar Mahmud o'g'li , kafedra o'qituvchisi	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida soliqlar va boshqa majburiy to'lovlarni	
amalga oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish	284
M. Samiyeva , kafedra assistenti	
Assessment of the Economic Effectiveness of the Railway Transport System	288
Mannonov Shahruhmirza Abdurashidovich , independent researcher	
O'zbekistonda mikromoliya tashkilotlarining iqtisodiy faoliyat samaradorligini oshirish yo'llari.....	294
Nazarova Muslima Nazarovna , PhD, i.f.f.d., katta o'qituvchi	
Mamlakatimizda xizmat ko'rsatish sohasini rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlari.....	301
Odilov Dilshodjon Tulqinovich	
O'zbekistonda paxtachilik majmuasining iqtisodiy samaradorligini oshirish	307
Xoliqov Tolibjon Luptullaevich , kafedra assistenti	
Ta'lim tizimi boshqaruvida "time menejment" texnologiyalarini qo'llash.....	311
Radjabova Gavxar Umarovna , kafedra dotsenti	
Improving Trade Effectiveness Through Merchandising: Theory and Practice	316
Ravshan Aliyevich Allayorov , Associate Professor	
An'anaviy moliya tizimidagi yangi yondashuv va yechimlar.....	319
Abrorov Sirojiddin , PhD; Bunyod Usmonov , PhD	
Ijtimoiy fondlar va maqsadli jamg'armalar faoliyatini takomillashtirish	325
Samiyeva Gulnoza Toxirovna , PhD, i.f.f.d.	



Tikuv-trikotaj korxonalarining brend jozibadorligini marketing strategiyalari asosida oshirish.....	332
Sh. Sh. Ziyayeva , katta o'qituvchi	
Surxondaryo mintaqasining ekoturizm salohiyati nuqtayi nazaridan baholash	337
Soatov Yusuf Xo'jayor o'g'li , mustaqil tadqiqotchi	
Совершенствование учета неиспользованных основных средств в Республике Узбекистан.....	340
Усманов Фаррух Обитжонович , научный сотрудник кафедры	
An'anaviy moliya tizimining metodologik muammolari, shuningdek moliya tizimida yuz beruvchi inqirozlar va ziddiyatli vaziyatlarning yuzaga kelish sabablari	348
Xabibullayev Dadajon Ro'ziboyevich , stajor tadqiqotchi; Sindarov Fazliddin Kaxramonovich , kafedra assistenti	
Dehqon xo'jaliklarida mahsulot yetishtirish samaradorligini oshirishda tomorqa xizmati klasterlarini takomillashtirish	355
Xamrayeva Sayyora Nasimovna , kafedra professori; Ochilova Nargiza Akramovna , doktorant	
Transport xizmatlari bozorida marketing faoliyatini mexanizmlarini rivojlanishining asosiy tamoyillari	360
Nosirov Javlonbek Jamoliddin o'g'li , doktorant; Raxmatov Ziyodullo Nosirovich , dotsent	
BMT Barqaror rivojlanish maqsadlari doirasida kambag'allikni qisqartirish va oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlash masalalari.....	363
Yusupov M. S. , PhD	
Мировые финансовые центры точки роста экономики.....	369
Абдуллаев Анвар Фархадович , PhD., доцент кафедры	
XX asr jadid ma'rifatparvarlari Abdurahmon Toshkandiy va Abdulla Avloniy ijtimoiy qarashlaridagi umumiylik va xususiylik	375
Abrorxon Asatulloev Asatulloevich , PhD	
Математическое обоснование вычисления моды и медианы в статистике.....	379
Бердикулова Ирода Райимкуловна , старший преподаватель; Усманов Шахзод Шохрухович , студент	
Yirik soliq to'lovchi korxonalar faoliyatini rag'batlantirishda soliq ma'murchiligining istiqbollari.....	390
G'aniyev Shaxriddin Vohidovich , i. f. d., Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich , PhD	
Sog'lomlashtirish turizmi klasterlari faoliyatida innovatsion faoliyatni boshqarishning kross-innovatsiyalar asosidagi modeli	395
G'ofurov Azizbek Umarjonovich , mustaqil tadqiqotchi	
Tijorat banklari faoliyatidagi kredit risklarini boshqarishni takomillashtirish yullari.....	400
J. Y. Isakov , i. f. d., professor	
Mehnat bozorining raqamlashgan iqtisodiyotdagi statistik masalalari.....	405
A. Abduvohidov , i. f. d., professor	
Davlat oliy ta'lim tashkilotlarida xarajatlar hisobini yuritish.....	407
Karayev Payzillaxon Yusufxonovich , PhD	
Актуальная ситуация в сегменте теневой экономики в Республике Узбекистан.....	412
Кошанов Абдимурат , независимый исследователь	
O'zbekistonda moliyaviy hisob va hisobotni MXXSlariga transformatsiya qilishda asosiy vositalar hisobini tashkil etish masalalari	416
Qurbonova Shaxrinov , doktorant	
Erkin iktisodiy hududlarda investitsion faollikni oshirish masalalari.....	420
Qilicheva Kamola Muzaffarovna , mustaqil tadqiqotchi	
Mahalliy byudjetlar xarajatlari ijrosining samaradorligini oshirish masalalari (Jizzax viloyati misolida).....	425
Mamayusupov Omonulla Mamatqulovich , erkin izlanuvchi	
Sug'urtada assistans xizmatlarini takomillashtirish	433
Maxmudov A. M.	
Цифровизация бухгалтерского учета.....	439
Мирсодикова Дилобар Дилшод кизи , самостоятельный соискатель	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatini rivojlantirishning moliyaviy mexanizmini takomillashtirish.....	445
Nasurova Kamola Ravshanovna , PhD	
Повышение эффективности депозитной политики в коммерческих банках.....	451
Нуриллаев Рахмат Ярашевич , к.с.х.н., доцент; Нуриллаев Шердил Жамолiddin угли , магистр	
Hufiyona iqtisodiyotni qisqartirish orqali mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish mexanizmlari	456
Pardayev Ithomjon G'ulom o'g'li	
Uy-joy fondi boshqaruvini samarali tashkil etish	460
Berdiyeva Dilfuza Axatovna , PhD, dotsent	
Экономика знаний как высший ступень развития инновационной экономики	466
Хасанхонова Нодира Исаметдиновна , PhD	
Kichik biznes subyektlarini samarali investitsiyalashning ilg'or xorijiy davlatlar tajribasi	471
Ruziyeva Dilobar Isomjonovna , iqtisod fanlari nomzodi	
Davlat-xususiy loyihalarining mazmun-mohiyati, ilmiy-nazariy asoslari	481
Suleymanov Farrux Raximjonovich , mustaqil izlanuvchi	
Комплексный анализ хозяйственно-экономической деятельности и устойчивости АО "Узавтосаноат"	487
Туйчиев Комилжон Лазизович , доцент кафедры	
Экономическая сущность и важность повышения эффективности производства каракулеводческой продукции.....	493
Тулкин Хайтмурадов Фармонов , профессор; Нуриллаев Жамолiddin Ярашевич , докторант	
O'zbekistonda tijorat banklari emission operatsiyalarining dolzarb masalalari	499
O'ktamova Nozima Narzulla qizi , PhD, kafedra dotsenti	



Инновационные методы энергосбережения как способ повышения конкурентоспособности предприятия	503
Хамдамова Гавхар Абсаматовна , к.э.н., профессор	
Hudud sug'oriladigan yerlarida suv resurslaridan foydalanish holati tahlili	508
Shoxujayeva Zebo Safoyevna , i. f. n., professor, katta ilmiy xodim	
Hududlarning moliyaviy-investitsion salohiyatini oshirishning nazariy va amaliy jihatlarini	513
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi , kafedra dotsenti i. f. d.	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikda xodimlar faoliyatining axborot tizimlarini samarali tashkil qilish	521
Yuldashev Furqat Nurilloevich , doktorant	
O'zbekistonda raqamli iqtisodiyoti sharoitida elektron biznesni rivojlantirish yo'llari	524
Boboqulov Sanjar Baxronkulovich , PhD; Akramov G'ayrat Otabek o'g'li , talaba	
An Analysis of Green Taxation and Its Effect on Economic Growth	530
Fayzieva Nargiza Rabimovna , PhD	
Kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirishning nazariy jihatlarini	537
Qurbonov Jasurbek Pozilovich , kafedra dotsenti	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida turizm industriyasining rivojlanishi va istiqboli	540
Abdulxakimov Zuxrali Tursunaliyevich , PhD, kafedra dotsenti	
O'zbekistonda energetika korxonalari faoliyatida korporativ boshqaruving baho- lash usullarini tahlili	544
Abduraxmonova Zarina Muysinjonovna , mustaqil tadqiqotchi	
Markaziy Osiyo davlatlarida rekreatsiya turizmi	548
Shaymanova Nigora Yusupovna , doktorant	
Korxona investitsiyalari xususidagi ilmiy-nazariy yondashuvlar va qarashlar evolyutsiyasi	552
Eshqo'ziyev Oxunjon Oybek o'g'li , doktorant	
O'zbekiston sanoatining rivojlanish tendensiyalari, muammo va yechimlari	559
Shavqiyev Erkin , i. f. n.	
"Yashil iqtisodiyot"ga o'tish zaruriyati, dastaklari va uning o'ziga xos tamoyillari	565
Berdiyev Baxtiyor Sodiqovich , kafedra dotsenti	
Innovatsion faoliyatni rivojlantiruvchi omillar va ulardan samarali foydalanish yo'nalishlari	571
Ashurov Maxammadjon Sotvoldiyevich , i. f. n., kafedra dotsenti	
Ijtimoiy tarmoqlar analitikasi	576
S. Qulmatova , PhD, dotsent	
Analysing the Functioning of Enterprise Management in the Context of Institutional Reforms	581
Kurpayanidi Konstantin Ivanovich , Professor	
Qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishi samaradorligini baholash	586
Ruxsatova Rushana O'ktamovna , erkin tadqiqotchi	
Soliq tushumlarini prognozlashtirish modellarini qurishning klassik va intellektual usullari	593
Narmanov Ulug'bek Abdugapparovich , PhD; Maqsudov Azamat Maqsud o'g'li	
Kompaniyani samarali boshqarishda marketingning o'rni va uning tamoyillarini qo'llash istiqbollari	598
Usmonova Dilfuza Ilhomovna , kafedra dotsenti	
Экономическая безопасность и факторы влияющие на неё	602
Абдишукуров Шерзод Шавкат угли , научный сотрудник	
Oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy manbalari bo'yicha xarajatlar hisobi va uni takomillashtirish	608
Artikov Kurbonazar Amonovich , mustaqil ilmiy tadqiqotchi	
Innovatsion iqtisodiyot sharoitida inson kapitaliga yo'naltirilgan investitsiyalarning ahamiyati	614
Asamxodjaeva Shoir Shukurullaevna , katta o'qituvchi	
Перспективы развития инноваций и роль стартапов: зарубежный опыт, проблемы и решения	618
Ачилова Ширин Шавкат кизи , старший преподаватель	
Tijorat banklari tomonidan jismoniy shaxslarni kreditlashda garov ta'minotini takomillashtirish	622
Bazarova Nigora Ravshanovna , kafedra dotsenti	
Sug'urta tashkilotlari investitsiya faoliyatini boshqarish masalalari	627
Kenjayev Ilhom G'iyozovich , iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)	
Organizational Factors Influencing Leadership Styles and Procurement Outcomes	632
Saidakhmedov Islomjon Uligbekovich , Scientific researcher	
Tijorat banklari faoliyati samaradorligini oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish yo'llari	637
Mirpulatova Luiza Mansurovna , doktorant	
Tijorat banklarining tadbirkorlik subyektlarini kreditlash metodologiyasining ekonometrik tahlillari	642
Norov Akmal Ruzimamatovich , DSc, kafedra professori	
Tijorat banklarida kreditlash amaliyotini takomillashtirish yo'llari	649
Norova Nozima Nabiyeva , katta o'qituvchi	
Hufiyona iqtisodiyotni qisqartirish orqali mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish mexanizmlari	657
Pardayev Ilhomjon G'ulom o'g'li	
Jahondagi kuzatilayotgan globallashtirish va tabiatdagi o'zgarishlar oqibatida kelib chiqayotgan turli xatarlardan himoya qilishda sug'urta tashkilotlari oldida turgan vazifalar ("O'zbekinvest" EISK AJ misolida)	661
Sayfulla Mirzoyev	
International Experiences on Restoration of Financial Stability Through Indicators in Commercial Banking Sector	666
Solijonova Muxlisa Azamatovna	
Pensiya yoshining pensiya ta'minoti tizimiga ta'siri	668
Tursunov Jaxongir Pulatovich , DSc	



Mamlakat iqtisodiyotini islom moliya instrumentlari orqali rivojlantirish istiqbollari.....	673
Xalikov Ulug'bek Rustamovich , PhD	
Sug'urta kompaniyalari va tijorat banklari integratsiyalashuv jarayonini zarurligi va ahamiyati.....	678
Xudoyberdiyeva Sadoqat Abdumannonova , mustaqil izlanuvchisi	
Qishloq xo'jaligi korxonalarini davlat tomonidan qo'llab quvvatlashning innovatsion menejment tamoyillari...	683
Shaniyazova Zamira Oralbayevna , PhD	
Тенденции развития жилищного строительства.....	688
Алиева Зилола Маматвалиевна , доцент кафедры	
Tadbirkorlik subyektlarini moliyalashtirishning innovatsion usullari.....	692
Shakirova Nigora Axralovna , kafedra dotsenti v.b.	
Nodavlat notijorat tashkilotlari mablag'larining shakllanishi va nazorat qilinishi.....	698
Xusanov Nishonboy Abdusattarovich , filologiya fanlari doktori, professor	
Спиртные напитки - вред здоровью	702
Кариева Халима Икромжоновна , старший преподаватель кафедры	
Importance of Social Infrastructure Development in Rural Areas	706
Munisa Alimova	
Davlat xizmatida agile loyiha boshqaruvi texnologiyasidan foydalanish	709
Isaqova Zebo Murodovna , f.f.n. (PhD), tadqiqotchi	
Korxonalar moliyaviy tahlilining ahamiyati	714
Karimov Eminjon Gapardjonovich , doktorant	
Рекреация как основа духовно-культурного возрождения нации и социально-экономического развития страны	716
Алимова Гузал Алишеровна , Доктор философии (PhD) по экономическим наукам	
Развитие тепличного плодовоовощеводства и создание в отрасли цепочки добавленной стоимости Республики Узбекистан.....	722
Дурманов Акмал Шаймарданович , PhD, доцент кафедры	
Oliy ta'lim muassasalarida ilmiy-tadqiqot faoliyatini rivojlantirishning innovatsion usullari.....	734
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li , DSc, mustaqil izlanuvchi	
Роль виртуальных банков в развития экономики Узбекистане.....	738
Каримов Нарбой Ганиевич , доктор экономических наук; Ниязметов Мансур Рустамович	
Xotin-qizlarni ish bilan ta'minlashga ko'maklashish imkoniyatlari	742
Xayitov Abdimannon Buxarovich , iqtisod fanlari nomzodi	
Maxsus iqtisodiy zonalar: mazmun-mohiyati, ulardagi investitsiya muhitini yaxshilash	748
Ja'sur Umirzoqov Artiqboy o'g'li , PhD, dotsent	
Современные тенденции формирования системы критериев рабочих мест в условиях экологизации экономики	754
Ходжаева Нодирахон Абдурашидовна , PhD, профессор	
Yangi O'zbekistonda xizmatlar sohasi – mamlakat taraqqiyotining drayveri	760
Yusupov Muxamadamin , kafedra dotsenti	
Oliy ta'lim tizimida olib borilayotgan islohotlarning zarurati	767
Anvar Bazarbayevich Gafurov , PhD (i.f.f.d)	
Kichik sanoat zonalaridagi korxonalar raqobatbardoshligini oshirish.....	774
Shodmonqulov Kamoliddin Murodillayevich , kafedra dotsenti v.b.	
Pensiya yoshining pensiya ta'minoti tizimiga ta'siri.....	778
Tursunov Jaxongir Pulatovich , DSc	
Tibbiy sug'urtada innovatsiyalar va IT-texnologiyalarning qo'llanilishi	784
Xalikulova Gulzada Tadjimuratovna , PhD, kafedra dotsenti	
Improvement of Scientific Methodological Bases of Innovative Management of Higher Education Institutions.....	789
Gafurova Dilshoda , PhD	
Leveraging Public-Private Partnerships for Strategic Investment Financing.....	793
Yakubova Samira , PhD	
Iqtisodiyotni raqamlashtirish sharoitida banklarning o'rni.....	797
Adilova Zohida Ikromjonovna	
Turistik resurslarning salohiyatdan samarali foydalanishning nazariy asoslari	801
Alimardonova Zebuniso Mamarajabovna , mustaqil izlanuvchi	
Respublikamizda qimmatli qog'ozlar bozorini raqamlashtirishning o'ziga xos jihatlari.....	805
Xojiyev Jaxongir Dushabayevich , kafedra dotsenti v.b.	
Исследование алюминиевого порошка как строительный материал	809
Шарипова Мадина Конгратабаевна , преподаватель	
Bank tizimi samaradorligini oshirishda chakana bank xizmatlarining o'rni.....	812
Raxmatov Temur Sotiboldiyevich , PhD	
Lizing faoliyatini kreditlashda anderraytingdan foydalanishning o'ziga xos xususiyatlari	818
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
Milliy moliya bozorini rivojlantirish xususidagi ilmiy-nazariy qarashlar	824
Burxanov A. U. , i.f.d., professor, Muratov Amir Timur ug'li , talaba	
Iqtisodiyotda yashil innovatsiyalarni joriy etishni konseptual asoslari.....	829
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna , kafedra dotsenti	
Цифровизация страховых претензий является основным механизмом развития страховой отрасли.....	835
Узакова Камола Бехзодовна , ассистент кафедры	



O'zbekiston va MDH mamlakatlari soliq tizimining qiyosiy tahlili	839
Bobomurotova Manzura Panji qizi , mustaqil tadqiqotchi	
Soliq ma'muriyatchiligi tizimida samarali soliq nazoratini tashkil etish masalalari	845
Poyonov Bobir Bekmurod o'g'li, Bobomurotova Manzura Panji qizi , mustaqil tadqiqotchilar	
Banklarda aktivlar portfellarining zamonaviy holati	851
Murodova Mohigul Chori qizi , katta o'qituvchi	
Vaqtni boshqarish texnologiyasidan foydalangan holda talabalarining o'quv faoliyatida o'zini o'zi tashkil etishini rivojlantirish muammosini o'rganishning nazariy asoslari	855
Otajonova Maftuna Sultonmurodovna , tayanch doktorant	
Kredit-modul tizimida talabalarining mustaqil ishini rejalashtirish va tashkil qilish	859
Ustadjalilova Xurshida Aliyevna , p. f. n.	
Erkin iqtisodiy hududlarga investitsiyalarni jalb etish innovatsion taraqqiyot omili sifatida	863
Sheraliyeva Saida Azatovna , katta o'qituvchi	
Paxta-to'qimachilik klasterlari mahsulotlari eksportini motivatsiyalash mexanizmi	868
Mansurov Saidxo'ja Kamalovich , tayanch doktorant	
O'zbekiston Respublikasida soliq tavakkalchiligini boshqarishning hozirgi zamon muammolari	875
Abdusheerov Abdullo Baxtiyorovich , mustaqil izlanuvchi	
Modern Methods of Tax Control: Analysis, Problems and Solutions	879
Ergasheva Malikakhon , Independent researcher	
Iqtisodiyotni raqamlashtirish mehnat bozorida bandlik darajasini oshirish omili sifatida	884
Amanov Otabek Amankulovich	
Tashqi savdo – statistik o'rganishning obyekti sifatida	888
Ergashev Mirjon Yorqin o'g'li , tayanch doktorant	
Nodavlat notijoart tashkilotlarida maqsadli tushumlarga doir ishchi schotlarni takomillashtirish	893
Ne'matov Oybek Ismatullayevich , PhD	
Kichik biznes subyektlarida marketing strategiyasini qo'llash va uni takomillashtirish	897
Saidaxmedova Nodira Iloxomova , DsC	
Библиометрический анализ области знаний налогового администрирования	902
Bokhodir Isroilov , Doctor of Economics, Boburshokh Ibragimov , PhD	
Soliq qarzini undirish amaliyoti va uni tartibini takomillashtirish tahlili	909
Raximova Shaxlo Rajapboyevna , mustaqil tadqiqotchi	
Dorivor o'simliklarni yetishtirish va qayta ishlashda davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashning ahamiyati	915
Xo'jaqulova Nigora Rustamovna , PhD	
Davlat byudjeti daromadlarini shakllantirishda soliqlarning ta'sirini boshqarish	922
Maxmudov Anvarjon Maxmudovich , mustaqil izlanuvchi	
O'zbekistonda tijorat banklarining investitsion faoliyatining ekonometrik tahlili	930
Achilov Uyg'unjon Ulug'bekovich , dotsent	
Семья и ее роль в воспитании молодежи	935
Зайналов Жахонгир Расулович , профессор, Бердикулов Журабек , ассистент	
Don mahsulotlari korxonalarida ishlab chiqarish xarajatlarining boshqaruv hisobi, audit va tahlil qilishga oid tadqiqotlarga doir mulohazalar	938
Nosirov Ilhom Abbosovich , i.f.d., Abdilalimov Akmaljon Obidjanovich , mustaqil izlanuvchi	
Повышение эффективности маркетинговой деятельности издательско-полиграфических компаний ..	943
Холмирзаева Феруза Абдуллаевна	
Совершенствование учета качества в предприятиях по хранению и переработке зерна	949
Холбеков Расул Олимович , доктор экономических наук, профессор	
Mamlakatimizda oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashning zamonaviy yo'nalishlari	956
Axmedova Nafisa Amriddin qizi	
Iste'molchilarga yo'naltirilgan marketing strategiyalarini takomillashtirish	962
Ruziyeva Shaxlo Raupovna	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda ichki auditni tashkil qilishning nazariy asoslari	968
Maxmudova Sharifa Elmurodovna , tayanch doktorant	
Tijorat banklari chakana xizmatlari va ularga ta'sir etuvsi omillar	972
Xudayarova Xurshida Abdunazarovna , PhD	
Xalqaro lizing munosabatlarini rivojlantirish va zamonaviy texnologiyalarni joriy etishda uning rolini oshirish	978
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
Raqamli banklar faoliyatini tahlil qilish (Tinkoffbank misolida)	983
Nabiyeva Feruza Odilovna , tayanch doktorant, Parpiyeva Ra'no Abdurasulovna	
Пути организации инновационных процессов в Узбекистане	988
Насиров Дилшод Фарходович	
Цифровизация банков: риски и стратегии управления финансовыми активами в цифровой эпохе	992
Кодиров Бобур Абдулбори угли , магистр	



RAQAMLI BANKLAR FAOLIYATINI TAHLIL QILISH (TINKOFFBANK MISOLIDA)

Nabiyeva Feruza Odilovna
TDIU 1-kurs tayanch doktoranti



Parpiyeva Ra'no Abdurasulovna

TDIU Raqamli iqtisodiyot va axborot texnologiyalari katta o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada raqamli banklarni tadqiq qilishga bo'lgan ehtiyojdan kelib chiqqan holda O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish omili sifatida o'rganildi. Shuningdek, to'laqonli raqamli platformada faoliyat olib boruvchi Rossiyaning Tinkoffbank raqamli banki faoliyati tahlil qilindi.

Kalit so'zlar: AKT, bank, virtual bank, ekotizim, rentabellik.

Abstract: In this article, based on the need for research, digital banks were studied as a factor in the development of the digital economy in Uzbekistan. The activities of the digital bank Tinkoffbank of Russia, which operates on a full-fledged digital platform, were also analyzed.

Key words: ICT, banking, virtual banking, ecosystem, profitability.

Аннотация: В данной статье, исходя из необходимости исследования, были изучены цифровые банки как фактор развития цифровой экономики в Узбекистане. Также была проанализирована деятельность цифрового банка Тинькоффбанк России, который работает на полноценной цифровой платформе.

Ключевые слова: ИКТ, банковское дело, виртуальный банкинг, экосистема, рентабельность.

KIRISH

Bank faoliyatiga axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish va foydalanish bank xizmatlari ommabopligini oshirishga xizmat qiladi. "Juniper Research" tomonidan olib borilgan "Raqamli banking: banking – xizmat ko'rsatish, bozor transformatsiyasi va 2021-2026-yillar uchun bashoratlar" infografik tadqiqot Natijadriga ko'ra, 2026-yilda jahon aholisining yarmi virtual banklardan foydalanar ekan¹. Buni raqamlarda ifodalaydigan bo'lsak, 2021-yilda virtual bank xizmatlaridan foydalanuvchilar soni 2.5 milliardni tashkil etgan bo'lsa, 2026-yilda bu ko'rsatkich 4.2 milliarddan ortishi bashorat qilinmoqda. Pandemiya davri raqamli iqtisodiyot va uning ajralmas qismi bo'lgan virtual banklarning jadal rivojlanishiga trigger bo'ldi. Shuningdek, jahonning aksariyat mamlakatlarida bank xizmatlari va bank hisobvaraqlarini bankka tashrif buyurmasdan masofadan samarali boshqarish bugungi kunning eng muhim vazifalaridan biri bo'lmoqda.

Jahon amaliyotiga ko'ra, virtual bank xizmatlari orqali bank tizimidagi muammoli holatlar uchun moliyaviy yechimlar ishlab chiqilmoqda. Xususan, jahon bank tizimi mobil texnologiyalar, raqamli banklar, biometrik texnologiyalar, blokcheyn texnologiyasi va sun'iy intellekt kabi zamonaviy texnologiyalar bilan birgalikda rivojlanmoqda. Natijada, mobil' texnologiyalar yordamida bank va mijozlar jismoniy aloqasiz, bank binosiga bormasdan pul mablag'larini boshqarishi, virtual bank xizmatlarining keskin tarzda rivojlanishi natijasida filial va shoxobchalar ochmasdan faoliyat ko'rsatuvchi raqamli banklarning ko'payishi, xavfsizlik darajasi kuchaytirilgan biometrik texnologiyalarning rivojlanishi, shaffofligi kuchli bo'lgan blokcheyn texnologiyasining ommalashishi va sun'iy intellekt yordamida ma'lumotlarni avtomatik tahlil qilish bank operatsiyalarini amalga oshirishda vaqtni tejab samaradorlikni oshirishga erishiladi. Banklarning bunday intensiv yo'l bilan rivojlantirish, an'anaviy banklarni raqamli transformatsiya qilish, innovatsion va texnologik jihatdan rivojlantirish borasida kompleks ilmiy-amaliy tadqiqotlar olib borishni taqozo etmoqda.

¹ <https://www.juniperresearch.com/press/over-half-global-population-digital-banking>



Tijorat banklarida bank xizmatlari, bank xizmatlari bozorida marketing, moliyaviy xizmatlar turlari, uyali aloqa xizmatlari, internet tizimi, axborot tizimlari va texnologiyalariborasidagi mavjud muammolarning ayrim jihatlari va yechimlari o'zbekistonlik iqtisodchi olimlar B. Yu. Xodiyev, A. Sh. Bekmurodov, Sh. Z. Abdullaeva, D. A. Rahmonov, I. R. To'ymuxamedov, Z. A. Umarov, G. Xusainov, X. U. Raximova, O. A. Ortiqov, O. F. Aliqoriyev, M. M. Abduraxmonova, F. S. Agzamov, N. G'. Karimov, B. K. Mirzamaydinov, Z. Ya. Raxmanov, G. A. Bekmurodovlarning ilmiy ishlarida o'z ifodasini topgan.

Yuqorida keltirilgan ilmiy tadqiqotlarda bayon etilgan masalalar ancha teran va mazmunli bo'lsa-da, zamon o'zgarishi va shiddatli raqamli transformatsiya, shuningdek, mahalliy banklarning xorijiy bank filiallari bilan sog'lom rafobatlasha olishiga erishish, virtual bank faoliyatini raqamli iqtisodiyotning asosiy negizi sifatida yanada takomillashtirish maqsadida doimiy izlanish va tadqiqot olib borish zaruratini ko'ndalang qo'yadi.

TAHLIL VA NATIJADAR

Tinkoff – moliyaviy va turmush tarzi xizmatlariga asoslangan onlayn ekotizim bo'lib, uning mijozlari butun Rossiya bo'ylab 30 million kishini tashkil qiladi. Bank moliyaviy va turmush tarzi xizmatlarini ko'rsatadigan Tinkoff ekotizimini rivojlantirmoqda. Klassik bank mahsulotlaridan tashqari, unga investitsiyalar, sayohat, biznes xizmatlari, sug'urta, uyali aloqa operatori, ko'ngilochar va ta'lim sohasiga oid xizmatlar kiradi.

Bank 2006-yilda tadbirkor Oleg Tinkov tomonidan tashkil etilgan. Bankning bosh kompaniyasi TCS Group Holding PLC London Fond birjasi va Moskva Fond birjasida sotiladi. 2021-yilning 1-choragi uchun UFRS bo'yicha TCS Group Holding PLC sof foydasi 16,1 milliard rublni tashkil etdi, kapitalning rentabelligi – 46,1%. Tinkoff Bank Rossiya kredit kartalari bozorida 14,6% bozor ulushi bilan ikkinchi yirik portfel o'yinchisidir. Bank "Markaziy va Sharqiy Yevropadagi eng innovatsion raqamli bank" (Global Finance, 2021)", dunyodagi eng yaxshi onlayn chakana bank" (Global Finance, 2018, 2020), "Rossiyadagi eng yaxshi onlayn bank (The Banker, 2020)", eng yaxshi Markaziy va Sharqiy Yevropadagi raqamli Bank" (Euromoney Awards for Excellence, 2021) kabi nominatsiyalarda e'tirof etilgan.

Tinkoff – bu jismoniy shaxslar va korxonalar uchun moliyaviy xizmatlarning to'liq spektrini birlashtirgan onlayn moliyaviy ekotizim. Tinkoff bank turmush tarzi xizmatlarini rivojlantirishga alohida e'tibor beradi: ekotizim mijozlarga shaxsiy xarajatlarni tahlil qilish va rejalashtirish, jamg'armalarni investitsiya qilish, sodiqlik dasturlari bo'yicha bonuslar olish, sayohatlarni buyurtma berish, kino chiptalarini sotib olish, restoranlarda stollarni buyurtma qilish va boshqa ko'plab imkoniyatlarni beradi.

Tinkoffning filiallari yo'q, barcha Tinkoff xizmatlari mobil ilovalar va tinkoff.ru veb-sayti orqali amalga oshiriladi. Tinkoff tarmog'i xizmatlarni mamlakatning istalgan mintaqasidagi mijozlarga eng qisqa vaqt ichida, onlayn kanallarda va aloqa markazida yetkazib berishga imkon beradi, mijozlar barcha kerakli maslahatlar va xizmatlarni 24/7 oladi. Tinkoff AI bank strategiyasini amalga oshiradi va sun'iy intellekt hamda mashinani o'rganish texnologiyalaridan faol foydalanadi. Misol uchun, Oleg nomli ovozi yordamchi suhbat xonalarida mijozlarga xizmat ko'rsatish so'rovlarining 40% dan ortig'ini bank xodimlari ishtirokisiz qayta ishlaydi va aloqa markazida mijozlarning savollarini o'rtacha 40 soniya ichida hal qiladi.

Tinkoffning barcha mahsulotlari va ichki IT tizimlarining aksariyati kompaniyaning o'zi tomonidan ishlab chiqilgan. Shtab xodimlarining 70 foizini IT mutaxassislari tashkil etadi.

Ekotizimning yadrosi 2006-yilda tashkil etilgan Tinkoff Bank bo'lib, dunyodagi eng yirik mustaqil onlayn banklardan biridir. Tinkoff faol mijozlar soni bo'yicha mamlakatdagi uchinchi yirik bankka aylandi va Rossiya banki tomonidan 13 ta tizimli muhim kredit tashkilotlari ro'yxatiga kiritilgan.

TCS Group Holding PLC – bu IT kompaniyasi, Tinkoff Bank, Tinkoff Mobile virtual uyali aloqa operatori, Tinkoff Insurance, Tinkoff Capital boshqaruv kompaniyasi, Rossiyaning yirik shaharlaridagi rivojlanish markazlari tarmog'i – "Tinkoff Development Center", Tinkoff Investments, biznes uchun xizmatlar – Tinkoff Business, onlayn sayyohlik agentligi – Tinkoff Travel, shuningdek, "Tinkoff Education" – notijorat tashkilotlarini o'z ichiga oladi. Guruh mijozlarga moliyaviy va turmush tarzi xizmatlarini ko'rsatadigan Tinkoff ekotizimini rivojlantirmoqda.

Shunisi e'tiborliki, Tinkoff to'lov platformasi 2021-yil fevral oyida ishga tushirildi va Tinkoff ekotizimining mavjud to'lov texnologiyalari va yangi yechimlar, shu jumladan, Rossiya onlayn to'lovlar bozorining yetakchilaridan biri bo'lgan bulutli to'lovlar xizmatlarini birlashtirdi. Har qanday kompaniya Tinkoffda joriy hisob raqamiga ega bo'lishidan qat'i nazar, Tinkoff kassa registrining yechimlaridan foydalanishi mumkin.

Rossiyada onlayn-banking rivojlanishining butun tarixi birinchi navbatda Tinkoff Bank bilan bog'liq bo'lgan yagona to'laonli onlayn-bankdir desak mubolag'a bo'lmaydi. Bank qanchalik ahamiyatli ekanligini va nima uchun ko'plab klassik banklar Tinkoff yondashuvini qarzga olishlari va uni o'z konsepsiyalariga moslashtirishlarini to'liq tushunish uchun biz nafaqat biznes yuritishning o'ziga xos xususiyatlarini, balki bankning so'nggi yillarda erishgan moliyaviy ko'rsatkichlarini ham o'rganishimiz kerak. Bank muvaffaqiyati qanday shakllanganligini to'liq tushunish uchun uning rivojlanishidagi asosiy bosqichlarni ajratib ko'rsatish kerak:

- 2006-yil – Himmashbank sotib olindi va uning nomi Tinkoff Credit Systems deb o'zgartirildi;
- 2007-yil – Goldman Sachs xalqaro investitsiya bankining 10% ulushi sotib olindi;



- 2008-yil – TKS internet-banki ishga tushirildi;
- 2009-yil – depozitlarni qabul qilish, debet kartalarini chiqarish va yo'llanma dasturi ishga tushirildi;
- 2011-yil – Asosiy operatsion tizimlar (IOS, Android) uchun mobil bank joriy etildi;
- 2013-yil – London fond birjasida IPO – birinchi bor ommaviy qimmatli qog'ozlari chiqarildi va bankning bahosi 3,2 mlrd deb baholandi.



1-rasm: Tinkoff ekosistemi tarkibidagi korxonalar

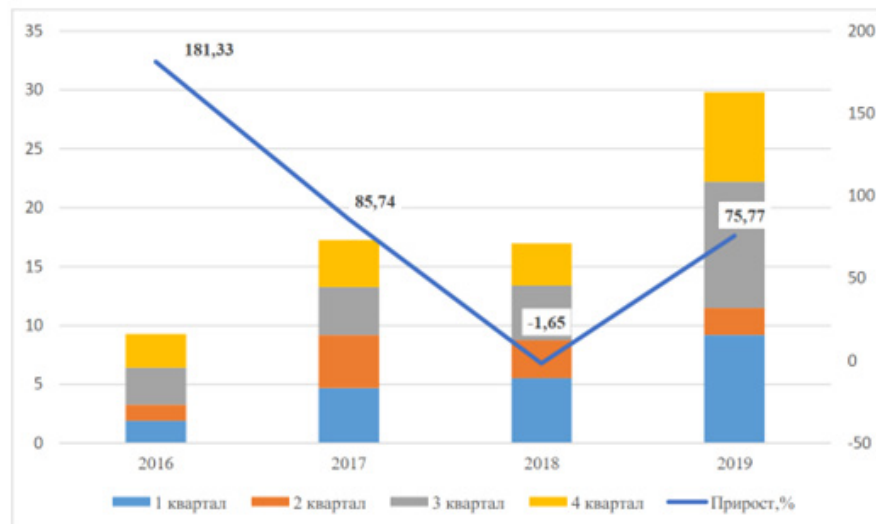
Boshida Tinkoff Bank ham o'z bankomatlariga ega emas edi, bu ham potensial mijozlarga barcha shubhalarni yo'q qilishga imkon bermadi. Ko'pchilik bank mavjudligiga ishonmadi, shuningdek, filiallari va bankomatlari bo'lmagan bankka ishonishdan qo'rqishdi. Shuni ta'kidlash kerakki, bunday qadam juda xavfli edi. Bankning asosiy mahsuloti kredit kartalari bo'lib, jarima va komissiyani to'lamaslik uchun qarzni o'z vaqtida yopish kerak edi, ofis va bankomatlarining yo'qligi mijozlarning ishonch darajasini oshirmadi. Shu sababli, Tinkoff Bank taniqli banklar yoki pul o'tkazmalari tizimi bilan hamkorlikka kirishishi kerak edi, shuning uchun Svyaznoy, QIWI va Euroset bilan hamkorlikni yo'lga qo'ydi, shuningdek, boshqa bank kartasidan maxsus dastur yoki qo'shimcha ilovalar va saytlar orqali komissiyasiz to'g'ridan-to'g'ri pul o'tkazish imkoniyatini yaratdi. Bunday mashhur hamkorlar tufayli bank muvaffaqiyat qozona boshladi. Shuni ta'kidlash kerakki, uchinchi tomon bankomatlari yordamida bir vaqtning o'zida 3000 rubldan komissiyasiz kartalardan pul mablag'larini olish mumkin edi. Bundan tashqari, Tinkoff Bank rahbarlari o'zlarining bankomatlariga qarshi emasliklarini, lekin ular maqbul narxga ega bo'lishi kerak, shuningdek, bankning funktsionallik talablariga javob berishi kerak ekanligini bir necha bor ta'kidladilar. Bunday lahza 2017-yilning o'rtalarida, birinchi aqlli bankomat o'rnatilganda sodir bo'ldi. Ushbu uskuna yordamida rubl, yevro va dollarni katta miqdorda yechib olish, shuningdek, kartani ushbu valyutalarda to'ldirish mumkin edi. Barcha bankomatlar NFC datchiklari bilan jihozlangan bo'lib, bu telefondagi ilova orqali yoki oddiygina kartaga tegish orqali kartani o'qish imkonini berdi. Shuningdek, QR kodni o'qish moslamasi mavjudligi sababli bank qiziqarli ishlanmani – QR kod yordamida mablag'larni yechib olishni joriy qildi. Bu funksiya Tinkoff Bank bankomatlari orqali ma'lum naqd pul miqdorini yechib olish imkonini beradi va bu kod do'stingizga yuborilishi mumkin, shunda u o'zi pul yechib olishi mumkin.

Tinkoff Bank Rossiya banklari orasida birinchi bo'lib NFC-dan foydalangan holda to'lovni yo'lga qo'ydi va bu qo'shimcha va uchinchi tomon ilovalari (Samsung Pay, Google Pay va Apple Pay) orqali emas, balki telefonda bank ilovasidan foydalangan holda sodir bo'ldi. Raqobatchilar tomonidan shunga o'xshash yechim ishga tushirilganda, Tinkoff mijozlari allaqachon ushbu yechimdan kuchli va asosiy foydalanishayotgan edi.



Bu yana bir bor bankning bir joyda turmasligini va mijozlarga haqiqatan ham zarur bo'lgan narsalarni doimiy ravishda ishlab chiqish va amalga oshirishga harakat qilishini yana bir bor ta'kidlaydi. 2019-yilda Tinkoffning barcha ilovalar bo'yicha jamlangan ko'rsatkichlari 1,8 va 5,6 million foydalanuvchini, 10,3 million faol mijozlarga ega bo'lgan bo'lsa, 2018-yilda bu ko'rsatkichlar mos ravishda 1,3 va 3,7 millionni tashkil etdi. Ya'ni foydalanuvchilarning 17,5% har kuni kamida bir marta, oyiga 50% dan ko'prog'i ilovaga tashrif buyurishi ma'lum bo'ldi, bu juda yuqori, chunki bu sug'urta kompaniyasining mijozlari, investitsiya arizasi, kichik va o'rta -katta korxonalar, buxgalteriya hisobi va boshqa faoliyatlarni o'z ichiga oladi.

2019-yilda bank Global Finance tomonidan nafaqat chakana bank sifatida, balki axborot xavfsizligi va firibgarlikka qarshi kurash sohasida ham dunyoning eng yaxshi onlayn-banki deb topildi. Bu ofissiz zamonaviy banklar, birinchi navbatda, mijozlar mablag'larining xavfsizligi haqida qayg'uradi, degan tezisni yana bir bor tasdiqlaydi.



2-rasm: Tinkoffbankning 2016-2019 – yillardagi foydasi, milliard rublda

2-rasmdan ko'rinib turibdiki, so'nggi 4 yil davomida bank barqaror daromadli faoliyatni namoyish etmoqda, maksimal natija 2019-yilda ko'rsatilgan va taxminan 30 milliard rublni tashkil etgan, bu Rossiya Federatsiyasining barcha banklari orasida o'ninchi ko'rsatkichdir. Agar aktivlarning rentabellik darajasiga murojaat qiladigan bo'lsak, bu ko'rsatkich 5,63% ni tashkil etadi, bu TOP-20 banklari bilan taqqoslaganda eng yaxshisidir. Bu bankning aylanma aktivlardan samarali foydalanayotganligini tasdiqlaydi, bu esa aktivlarni shakllantirishning muvaffaqiyatli siyosatidan dalolat beradi, garchi bankda ko'p miqdorda yuqori likvidli mablag'lar mavjud bo'lsa-da, ular ko'pincha minimal foyda keltiradi.

2020-yil may oyida bank mijozlarga shartnoma tuzmasdan va bank vakili bilan uchrashmasdan virtual karta chiqarish imkoniyatini berdi. Bu mijozlarga ikkita variantni taqdim etish imkonini beradi:

1. Chiqarilgan kartani olishdan oldin uni Google Pay, Samsung Pay va Apple Pay ga qo'shish orqali foydalaning.
2. Shartnomasiz virtual kartani chiqarish.

Aynan bu vaqtda raqobatchilar orasida bunday yechim bo'lmaganligi sababli bu yangilik bankning pandemiya va boshqa cheklovlar ta'sirida yuzaga kelgan qiyin hayotiy vaziyatlarga qanchalik tez moslasha olishini yana bir bor ko'rsatadi.

XULOSA

Yuqoridagilarning barchasini sarhisob qilsak, 100 foiz ishonch bilan aytishimiz mumkinki, bugungi kunda bank kredit kartalari va mobil ilovalar segmentida so'zsiz yetakchi hisoblanadi. Yirik davlat va kichik xususiy banklarning ko'plab mijozlari, agar hammasi bo'lmasa ham, ko'p muammolarni masofadan hal qilish imkoniyatiga ega. Ilovaning ishlab chiqilishi tufayli bugungi kunda mijoz kartani olish, hisobni bloklash, pul mablag'larini o'tkazish va xizmatlar uchun to'lovni amalga oshirish uchun filialga borishi shart emas. Smartfondan mijoz va bank o'rtasidagi bog'lovchi sifatida foydalanish qulayligi allaqachon ko'plab banklar tomonidan tasdiqlangan. Tinkoff Bank ofissiz rivojlanish orqali bo'sh mablag'larni o'zida mavjud bo'lmagan filiallar va ofislarning hududlarini saqlashga emas, balki mijozlar uchun yangi hududlar va mahsulotlarni ishlab chiqishga investitsiya qilishi mumkin. Bankning joriy foydasi va rivojlanish sur'atlarini hisobga olgan holda, bank muvaffaqiyatining



kaliti aynan mijozga alohida yondashuvda va uning moliya instituti bilan o'zaro aloqada bo'lish tajribasida, deb taxmin qilish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ильюкевич А. Н., Костюк Я. С., Пастарнак К. Г. Информационные технологии в банковской сфере. Электронная библиотека БГУ. 2016. –204-206 с. https://elib.bsu.by/bitstream/123456789/153739/1/iluykevich_kostyuk_pastarnak_sbornik16.pda
2. Matej Marinc. Banks and information technology: complexity, flexibility, and interconnectedness, 2011, <https://www.researchgate.net/publication/266465168>
3. Rahia S. et al. Integration of unified theory of acceptance and use of technology in internet banking adoption setting: Evidence from Pakistan // *Technology in society*, Vol. 58 (2019), –101120, 2 p.
4. Saeid Khajeh Dangelania. The impact of information technology in banking system (A case study in bank Keshavarzi Iran) // *Procedia – social and behavioral sciences*, Vol. 30, 2011. – 13-16 p.
5. Goyal J., Singh M., Singh R., Aggarwal A. Efficiency and technology gaps in Indian banking sector: Application of meta-frontier directional distance function DEA approach // *The Journal of finance and data science*, Vol. 5 (2019), 156-172 p.
6. Дубинин М. В. Банковские технологии: сущность, история развития и перспективы // *Финансы и кредит*. №34 (274), 2007. – 58 с.
7. Vadlamani R. Introduction to banking technology and management // *Institute for development and research in banking technology*. May 2011. DOI: 10.4018/978-1-59904-675-4.ch001
8. Тарасова В. И. Межрегиональный центр банковских и финансовых технологий / Банковские и финансовые технологии для реального сектора экономики: сборник статей под ред. – М. 2000. – 134 с.
9. Галаган А. А. От купца до банкира: история предпринимательства российского. – М.: Ось-89, 1997. – 167 с.
10. Дроздов В. В., Воробьева Ю. Ф. Банкирский промысел в докапиталистический период / История и историография экономики: сборник статей под ред. – М.: “Экономика”, 2003. – 69 с.
11. Масленченков Ю. С. Технология и организация работы банка: теория и практика. – М.: “ДЕКА”, 1998. – 431 с.
12. Садков В. Г., Овчинникова О. П. Банковские системы развитых стран: история, современность, перспективы. – М.: “Прогресс”, 2001. – 141 с.
13. Тимошенко Л. А. Разработка новых банковских продуктов и воздействие на конкурентоспособность и надежность банка. – М.: “Экон-Информ”, 2004. – 13 с.
14. Ashta A. Biot-Paquerot G. FinTech evolution: Strategic value management issues in a fast changing industry // *Briefings in entrepreneurial finance*. Volume 27, Issue 4. –July 2018. – 301-311 p.
15. Sharma A., Kansal A. Technological innovations in banking sector: impact, behavior and services // *International journal of information & computation technology*. Volume 4, Number 9, 2014. – 886 p.
16. Cavus N. Chingoka D. N. C. Information technology in the banking sector: Review of mobile banking // *Global journal of information technology*. Number 5(2), 2015. – 62-70 p.
17. Cano M. D., Domenech-Asensi G. A security energy-efficient m-banking application for mobile devices // *The journal of systems and software*. Number 84, 2011. – 1899-1909 p.
18. Dahlberg T., Mallat N., Ondrus J., Zmijewska A. Past, present and future of mobile payments research: a literature review // *Electronic commerce research and applications*, Number 7(2), 2008. – 165-181 p.
19. Kemp R. Mobile payments: current and emerging regulatory and contracting issues // *Electronic commerce research and applications*, Number 7(2), 2008. – 165-181 p.
20. Shaikh A. A., Karjaluo H. Making the most of information technology and systems usage: a literature review, framework and future research agenda // *Computers in human behaviour*, Number 40, 2015. – 541-566 p.

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2023. № 10

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.



Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.